

Délvidéki S. Atilla: Lángoló temetők – A Vajdaság kihalásának elhallgatott titkai és borzalmi. Bemutató kötet: Fejezetek a rácjárások történetéből. Magánkiadás, ISBN 978-963-06-6723-4. Kerényi Nyomda Kft. Szekszárd, 2009.

*„A kettorony alatt, hol egy hete Bechtold pezsgőzött,
„Madzsaricák” póré tömege, hiába könyörgött...
Kebliükön áthúzott nyársra őket mind sorba fűzvé,
Korbács alatt kell táncolniuk — golyókkal a végén...!
Kétezernyi bentrekedtre egetverő kínzás vár,
Tóth orvosnak kezét-lábát fűrészelik le immár.
Mert véres árnyak már a Kuszly-házban is dolgoznak:
Női kebleket darabolnak, gyermeket csonkolnak.
Ki is szögeznek egy élőt a templom kapujára;
Itt feszítik meg, vagdalják is, Isten fiát — újra...!”*

(D. S. A.: Bácsszenttamás kettős tornya — részlet)

Oknyomozó kutatások gazdag aratásában osztozhat e hiánypótló, alapos és tárgyilagos kötetben az Olvasó, a magyar-szerb közös múlt mind ez idáig makacsul kerülgetett kérdéseiről, elsősorban a legellentmondásosabb 1848-as eseményekről.

Noha több cikke és írása jelent meg a tárgyban, sőt az egyikkel a kérdés szakértőjének, a nehezen kikölkenthető Spira Györgynek az érdeklődését is fölkelte már,¹ Délvidéki S. Atilla neve nem igazán ismert a történészek világában. Nincs is a képesítésének megfelelő állása, viszont ennek köszönhetően már közel két évtizeden át rendületlenül kutat. Ennek eredménye egy roppant méretű összefoglaló munka, sokkötetes könyv lesz. A tervezett könyvsorozat címe: *Lángoló temetők – Az úgynevezett Vajdaság kihalásának elhallgatott titkai és borzalmi (1268–1868)*. Ezt mutatja be, illetve szemelvényezi a most megjelent *Fejezetek a rácjárások történetéből*, ami még a címdala szerint is egy „Bemutató kötet”.

Ismeretterjesztő jellegű, de tudományos igényességű, lehegerlő erejű rendhagyó olvasmányról van szó, ami szerb és angol nyelven is megjelenik

majd. Jeszenszky Géza történész, egykori magyar külügyminiszter, Arday Lajos és Barta János MTA doktorok, Domonkos László sokkötetes szerző és még sokan mások ajánlják őt az Olvasó figyelmébe. Hatszáz évet átölelő időutazás vár itt ránk, melynek során leplezetlen betekintést nyerhetünk a két nép közti háborúk és területi viszályok kezdeteibe, a nándorok (bolgárok) nándorfehérvári rónákról való eltűnésének rejtélyébe, az úgynevezett rácjárások idegpróbáló jeleneibe – történjenek azok akár a Mohács előtti, akár pedig a későbbi Magyarország történelmi területein. Közben kétségtelenül kiderül, hogy a szerző a két nép viszálykodásának legmélyebbre ásó szakértője (igaz, ők nincsenek is túl sokan).

Az időutazás folyamán eljutunk annak a kérdésnek az aprólékos megválaszolásáig is, hogy mitől lettek volna 1848-ban hirtelen szerbek az évszázadokig rácoknak nevezett betelepülők, s hogy miért lett ekkor a magyar szókinccs e része egyesek által gúnynévnek kikiáltva. Teljesen új megközelítést olvashatjuk itt nemcsak a Csernovics pátriárka által végbevitt nagy rác betelepítésnek is és az úgynevezett Kossuth-legendának is, amikor a magyar forradalom vezéregyénisége állítólag kijelentette volna: „Akkor döntsön köztünk a kard!” Mint általában, a szerző itt is meggyőző tényekkel bizonyítja, hogy a mindenért magyarokat hibáztató történet a szakadár lázítók meséje, amit a szerbezés hívei utólag koholtak: Kossuth és Sztratimirovics György² ténylegesen nem találkozott soha 1865 előtt. Mi több, a vérgőzös mondat eszmei szerzője valójában maga Sztratimirovics, aki a legközönségesebb háborús bűnökre és népiirtásra uszította híveit a máig elhallgatott kiáltványaiban...

A tanulmánykötet izgalmas és egyben legmegrendítőbb állomása az aknamunkájukat magyar oldalon kifejtő áruló osztrák katonatisztek segítségével 1848. július 14-én Bácsszenttamáson (ma Szenttamás) végbevitt magyarirtás, amelyet hihetetlen kegyetlenséggel hajtottak végre a városkát megszálló, úgynevezett „rácvédő” (szrbobranac) lázadók. Miután a térség rác nemzetiségű szülöttje, a fizetett kémek jelentéseire is támaszkodó Zákó István '48-as országgyűlési képviselő „biztos magánértesülései” szerint csak a kikarózott emberfejek száma 1500-ra ment, a szerző aprólékos mérlegelés után mintegy kétezerre becsüli a halálra kínzott fegyvertelen szenttamási emberek, édesanyák és kisgyermekesek számát. Tiszaföldvár (ma Bácsföldvár) magyarságát ugyancsak legyilkolják három nap múlva, ugyanilyen bécsi aknamunka következtében. Az áldozatok maradványait mindmáig az óbecsei út mellett látható hatalmas Csonthalomban találjuk összedobálva – amit a kötet borítója is megőrkít. Történetírásunk azóta sem dolgozta föl a tárgyat: ha eltekintünk a földvári templomban gúlába rakott magyar gyermekfejeknek itt-ott olvasható esetétől (ami gyakran még össze is mosódik a később lemeszárolt zentai magyarság koponyahegyeivel), tulajdonképpen mindkét magyarirtásról e kötetben olvashatunk először.

Éppen százhatvan évvel ezelőtt, 1849 februárja táján Bácsszenttamás és Tiszaföldvár rettenete megismétlődött egész Dél-Magyarországgal: Sztratimirovics szabad kezet kapó fegyveresei gyökeres nemzetiségi tisztogatásokba kezdtek az Al-Dunától Kaponyáig és Zentáig, a kor legnagyobb magyarirtásának a színhelyéig, éppen Szenttamásról kiindulva. Mindennek nem állítottak emléktáblákat, szobrokat, nyoma sincs a tankönyveinkben. Cseres Tibor és Matuska Márton délvidéki vonatkozású könyvei óta nem született hasonló jelentőségű kötet e tárgyban. Itt ráadásul, végre történész foglalkozik a kérdéssel, nem közíró. A kötet szenvedélyekkel telített tárgyköre érthető módon, nem volt népszerű sem a rendszerváltás előtt, sem utána, sem Trianont megelőzően, sem pedig azt követően. A szerb és a magyar nép múltjának elfogulatlan föltárását egymás után tette lehetetlenné a végső soron Bácsszenttamás rettenetes sorsát is eldöntő bécsi államtanács (kamarilla), illetve Ferenc József hosszú uralma, később a Trianon által okozott és a magyar történelemszociológiát is hatalmába kerítő sokk, illetve Moszkva magyartalankodó helytartói.

Másfél évszázadnak kellett eltelnie ahhoz, hogy a történelem továbbszépítgetése helyett egy tárgyilagos történész végre meg is írja ezeket a kényes kérdéseket. Délvidéki S. Atilla ugyanis ragaszkodik a tényekhez. Ezt talán a kötet legnagyobb meglepetése, a 13. fejezet bizonyítja a legjobban, ahol az etnikai, azaz „néprajzi-népiertási elv” által fűtött területi viszályok rendezése kerül terítékre. „Hihetetlen mértékben félreviszi egy századokon át vert nép történetírását, ha tudományon kívül álló szempontokra is tekintettel vagyunk” – vallja a szerző. Valóban: miért ne kaphatna létjogosultságot egy kendőzetlen hangvételi, a már „kőbe vésett” hiedelmeket is rendre fölülvizsgáló, mindent újragondoló történetírói alkotás, amely a vitathatatlanoknak tűnő állítások megkérdőjelezésével, ezeknek újragondolásra való készítésével a tudomány fejlődését segíti elő?

A szerző fejlett igazságérzete, a szakma mulasztásainak a számonkérése, kötetének érvelő hozzáállása és közérthető nyelvezete (a mai szakirodalomban szinte burjánzó idegen szavak tömkelege helyett) rokonszenvet ébreszt, annak ellenére, hogy nagyon sok mindenben nagyon sokan nyilván nem értenek majd vele egyet. Ezt azonban ő természetesnek tartja: az igazság sírásói ma is köztünk vannak, az építő jellegű vita pedig alapföltétele lenne az igazságkeresésnek. A magát nemcsak magyar, de egyben szerb nemzetiségűnek is valló szerző azonban nem szeretné, ha magánélete összekeveredne a történetírói megítélésével. Ezért immár több mint egy évtizede írói nevet használ és jóllehet sokan ismerik a valódi nevét is, mindenkit arra kér, hogy történetírói munkássága kapcsán mellőzze azt. Történészként ő eddig még mindig Délvidéki S. Atilla volt és az is szeretne maradni.³

A kötetet, mely a délvidéki történelem tanulmányozóinak fontos kézikönyve lehet, részletes irodalom- és forrásjegyzék, lapalji jegyzetek, név-, hely- és

tárgymutató teszi teljessé. Sőt, a több mint négyszáz oldalas kötet elején és végén, helyneveket is hozó színes nemzetiségi térképeket találunk: az egyik a Délvidék néptalajának soha meg nem rajzolt középkori viszonyait tárja elénk, a másik pedig egyben az 1848/49-es vérengzések történetének melléklete is, a rác szakadárak által kikiáltott „Szerbiai Hercegség”-gel. Látványos és elgondolkodtató, lenyűgöző munka mind a kettő. Kiegészíti őket egy helynévtár, ahol megtaláljuk a mai délvidéki helynevek jobbára ismeretlen, eredeti változatait. A szakértő olvasónak igen fontosak lehetnek a bácsszenttamási magyarirtásról olvasható, mindmáig napvilágot nem látott történeti források is a Függelékben, ahol maguktól a hóhéroktól is olvashatunk dicsekvéseket a háborús bűntetteikről.

E büszke visszaemlékezések elolvasása után pedig leszögezhetjük, hogy a rágalmazó múlthamisítás és nyelvi álcázás hatalmi igényeket szolgáló népámító fegyver, aminek mentén szenttamási és zentai méretű tömeggyilkosságot is el lehet hallgatni az új erkölcs és az új világ ígéretének a fényében, és apokaliptikus rémuralmat is meg lehet valósítani a szabadság és a fõlszabadítás fogalmának feje tetejére való állításával. A kötetben fölépített számos új történeti tény és gondolatfõlvetés ma még távolról sem nyert teret a szakirodalomban. Ezért jó szívvel ajánlható a Vajdaság kihalásának elhallgatott titkai és borzalmai iránt érdeklõdõk figyelmébe, hiszen a kötet olyan forrásértékû munka, amelynek elolvasása után nemcsak a szakavatott, de a kevésbé hozzáértõ Olvasó is meg fogja kockáztatni történelemképének az újravázolását.

A szerzõ kiadásában megjelent „Fejezetek a rácjárások történetébõl” máris megrendelhetõ (delvidekia@gmail.com, tel.: +36-20-514-1658, www.delvidekia.hu).

Dzsida Eszter

(Erdélyi Napló, Aracs)

Jegyzetek:

¹ Az agg Spira Györgynek egy meglehetősen indulatos támadásáról van tulkp. szó.

² A szerzõ így írja Sztratimirovics nevét, aki a magyar országgyûlés késõbbi tagjaként, saját maga is ezt a magyar névátírást (Sztratimirovics György) használja. Miért írják mi õt ma másként? — teszi föl a kérdést.

³ A szerzõ arra is tisztelettel megkér minden szerkesztõt és tollforgatót, hogy az utónevét ne írja át a régiesen megcífrázott „Attila”-ra, mert az anyakönyvi szabályok szerint ez már nem az õvé, az egy egészen másik név. *Délvidéki S. Atilla* szeretne maradni, minden várható elírás és „javítás” ellenére.